

---

## POROČILA REPORTS

### POROČILO O DELU KOORDINATORJA VARSTVA NESNOVNE KULTURNE DEDIŠČINE V LETU 2022

Anja Jerin

219

---

Slovenski etnografski muzej, ki že enajsto leto opravlja naloge nacionalnega Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine (v nadaljevanju Koordinator), je v letu 2022 izvedel vse v programu 2022 zastavljene cilje, kakor tudi dodatne naloge, ki so mu bile dodeljene s strani Ministrstva za kulturo.

#### **Pobude za vpis v Register**

Prva seja Delovne skupine Koordinatorja (v nadaljevanju DS Koordinatorja) v letu 2022 je potekala 15. 3. 2022 v SEM. DS Koordinatorja je obravnavala šest novih pobud za vpis v Register nesnovne dediščine (v nadaljevanju Register), to so: Osrednje slovenjgoriška gibanica, Ovtar, Žive jaslice v postojnski jami, Peka rženega kruha, Koledovanje in Trgatev stare trte, ter pritožbo na zavrnitev vpisa Kalškega pusta v register. Na drugi seji DS Koordinatorja, ki je potekala 9. 6. 2022 v SEM, so člani obravnavali pet pobud (Zeliščarstvo, Soriški narečni govor, Tradicionalna poimenovanja zvrsti vin, Stara istrska kuhinja, Sitar). Zadnja seja DS Koordinatorja v letu 2022 je potekala 11. 10. 2022 v SEM, člani so obravnavali pet pobud (Sokolarstvo in sokolarjenje, Čevljarstvo, Košnja pohorskih planj na star način, Vrtnarjenje Urbanekovih, Petje partizanskih pesmi). Glede na sprejeto mnenje je Koordinator vsakokrat predlagatelje pobud obvestil o mnenju članov DS Koordinatorja.

#### **Vpisi v Register**

V letu 2022 je bilo na predlog Koordinatorja v Register vpisanih devet novih enot nesnovne kulturne dediščine, ob katerih je bilo evidentiranih 27 novih nosilcev. Novo vpisane enote so: 1. Priprava prekmurskih gibanic (EID 2-00101; vpis 11. 3. 2022); 2. Popravilo mehanskih ur (EID 2-00102; vpis 14. 3. 2022); 3. Priprava mlinčevk (EID 2-00103; vpis 22. 4. 2022); 4. Vezenje po štetih nitih (EID 2-00104; vpis 22. 4. 2022); 5. Vezenje po narisku (EID 2-00105; vpis 22. 4. 2022); 6. Pridelava bučnega olja (EID 2-00106; vpis 22. 4. 2022); 7. Izdelovanje suhorskih pirhov (EID 2-00107; vpis 22. 4. 2022); 8. Tamburaštvo (EID 2-00108; vpis 6. 12. 2022); 9. Zeliščarstvo (EID 2-00109;



Vpis tradicij reje lipincev na Unescov Reprezentativni seznam (foto: Anja Jerin, 2022)

vpis 22. 12. 2022). K v Registru že vpisanim enotam (Planinska paša in predelava mleka, Zeliščarstvo, Pletarstvo, Planinska paša in predelava mleka, Slamokrovstvo, Godbeništvo, Izdelovanje cvetnonedeljskih butaric, Oglarstvo, Spuščanje gregorčkov, Pritrkavanje) je bilo dodanih 11 novih nosilcev. Koordinator je pripravil tudi osem predlogov sprememb v Registru evidentiranih nosilcev oz. vpisanih enot nesovne kulturne dediščine (Priprava prekmurskih gibanic, Izdelovanje papirnatih rož, Narodno zabavna glasba, Spuščanje gregorčkov, Tradicionalno lončarstvo, Pridelava bučnega olja, Slamokrovstvo). Do 31. 12. 2022 je bilo v Register skupaj vpisanih 109 enot in 312 nosilcev nesovne kulturne dediščine.

### **Sodelovanje predstavnikov Koordinatorja pri pripravi nominacij za vpis elementov nesovne kulturne dediščine na Unescov Reprezentativni seznam**

Med 28. 11. in 3. 12. 2022 je v Rabatu, Maroko, potekalo zasedanje 17. Unescovega Medvladnega odbora za varovanje nesovne kulturne dediščine. Kot predstavnice Koordinatorja so se zasedanja udeležile Anja Jerin, Nena Židov in Barbara Sosič. Na zasedanju sta bili za vpis na Unescov Reprezentativni seznam nesovne kulturne dediščine človeštva potrjeni dve nominaciji, pri pripravi katerih je v preteklih letih sodeloval tudi Koordinator: Tradicije reje lipincev (multinacionalna nominacija, oddana leta 2020) in Čebelarstvo v Sloveniji, način življenja (oddana leta 2021). Do 31. 12. 2022 ima Republika Slovenija šest vpisov na Unescov Reprezentativni seznam nesovne kulturne dediščine človeštva: Škofjeloški pasijon (2016), Obhodi kurentov (2017), Suhozidna gradnja (multinacionalna nominacija, 2018), Klekljanje čipk v Sloveniji (2018), Tradicije reje lipincev (multinacionalna nominacija, 2022) in Čebelarstvo, način življenja (2022).



Komplet učnih kartic o nesnovni kulturni dediščini za osnovnošolce (foto: Blaž Verbič, 2021)

## Promocija nesnovne kulturne dediščine

V letu 2022 je Koordinator v sodelovanju z nosilci (Etnološko društvo Liški pustjé), ki so vpisani v Register, pripravil manjšo priložnostno razstavo *Liški pust*, ki je bila med 8. 2. in 13. 3. 2022 na ogled v SEM. Na razstavi avtorice Adele Pukl so bila predstavljena naličja in oprave šestih likov, ki so značilni za območje Kanalskega Kolovrata. Naličja in oprave je za svojo zbirko muzej odkupil v letu 2021.

Z aktivnimi udeležbami na strokovnih srečanjih, konferencah in okrogli mizi tako doma kot v tujini, so predstavniki Koordinatorja tudi v letu 2022 poskrbeli za promocijo nesnovne kulturne dediščine<sup>1</sup> med strokovnjaki in nosilci nesnovne kulturne dediščine.

<sup>1</sup> Adela Pukl se je z referatom avtoric Nene Židov, Anje Jerin in Adele Pukl z naslovom *Kulinarika kot nesnovna kulturna dediščina* udeležila 8. Glazerjevega posveta, ki je 18. 2. 2022 potekal v Selnici ob Dravi. Adela Pukl se je udeležila okrogle mize Pogovor o dediščini, ki je 31. 3. 2022 potekal v okviru programa Kulturnega bazarja 2022. Anja Jerin in Adela Pukl sta imeli v Mestnem muzeju Krško 10. 5. 2022 predavanje o varovanju nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji. Anja Jerin je 1. 7. 2022 v sklopu seminarja za učitelje dopolnilnega pouka slovenskega jezika v tujini, ki ga je organiziral Zavod za šolstvo, predstavila komplet učnih kartic z vsebinami o nesnovni kulturni dediščini. Adela Pukl, Nena Židov in Anja Jerin so aktivno sodelovale na mednarodnem simpoziju Borovo gostüvanje: Med izviri in prihodnostjo šege / Rönkhúzás: A szokás eredete és jövöje / Blochziehen: Between the Origins and the Future of the Ritual, ki je med 26. in 27. 9. 2022 potekal v Monoštru na Madžarskem. Na povabilo Triglavskega narodnega parka je Nadja Valentinčič Furlan v sklopu dogodka ob dnevih evropske kulturne dediščine (1. 10. 2022) sestavila filmski program (ogled filmov *Otepanje v Bohinju*, *Cerkljanska laufarija*, *Suhozidna gradnja in Tradicionalna reja in vzreja lipiceancev*). Zavod Pajm je 8. 10. 2022 organiziral predpremiero filma *Izdelovanje drevaka, nesnovna kulturna dediščina Notranjske*, ki se je s predstavitvijo dela SEM kot Koordinatorja v povezavi s filmom udeležila Nadja Valentinčič Furlan. Adela Pukl se je s predstavitvijo učnih kartic o nesnovni kulturni dediščini udeležila 16. letnega srečanja mreže strokovnjakov za nesnovno kulturno dediščino JV Evrope, ki je na temo Living Heritage and Formal & Non-formal Education (Živa (nesnovna) dediščina ter formalno in neformalno izobraževanje) potekalo med 19. in 21. 10. 2022 v Sofiji, Bolgarija.

Udeležili so se tudi nekaj dogodkov, ki so potekali v živo ali preko spleta<sup>2</sup> in na terenu dokumentirali več enot nesnovne kulturne dediščine<sup>3</sup>.

Aprila 2022 je Koordinator izdal dopolnjen komplet učnih kartic s predstavitvami enot nesnovne kulturne dediščine, ki so bile do konca marca 2022 vpisane v Register. Ob tem je v sodelovanju z učitelji in učenci Osnovne šole Koseze posnel tudi kratek promocijski film o načinih uporabe kartic. Avtorici in urednici dopolnjenega kompleta sta Anja Jerin in Adela Pukl. Izdajo dopolnjenega kompleta učnih kartic in pripravo filma je financirala Slovenska nacionalna komisija za Unesco.

Koordinator je skupaj s Slovenskim etnološkim društvom in Inštitutom za slovensko narodopisje ZRC SAZU izdal publikacijo sporeda in povzetkov mednarodnega simpozija Borovo gostüvanje: Med izviri in prihodnostjo šege / Rönkhúzás: A szokás eredete és jövöje / Blochziehen: Between the Origins and the Future of the Ritual, katerega soorganizator je bil.

Prav tako je izdal posodobljeni zgibanki o varovanju nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji v slovenskem in angleškem jeziku. Avtorici zgibank sta Anja Jerin in Nena Židov.

Konec leta 2022 je Koordinator izdal koledar z enotami nesnovne kulturne dediščine, ki so bile do konca decembra 2022 vpisane v Register nesnovne kulturne dediščine. Urednici koledarja sta Anja Jerin in Nena Židov. Koledar so prejeli vsi nosilci, ki so bili do datuma pošiljanja koledarja vpisani v register.

Predstavnice Koordinatorja so v letu 2022 na temo nesnovne kulturne dediščine izdale več člankov<sup>4</sup>, Koordinator se je v medijih pojavil v 215 objavah. Spletna stran Koordinatorja je bila v letu 2022 dopolnjena s 95 objavami, na muzejsko spletno stran in muzejski Facebook profil pa je bilo dodanih 80 objav povezanih z nesnovno kulturno dediščino Slovenije.

V letu 2022 je bilo posneto gradivo za izdelavo filma o šegi Skok čez kožo, filmi so bili dodani osmim v Registru vpisanim enotam (Govori ob Čabranci in zgornji Kolpi, Sotiš, Šamarjanka, Petje na tretko, Petje na četrtko, Izdelovanje malih kruhkov in lesenih

<sup>2</sup> Anja Jerin je preko spleta 14. 2. 2022 spremljala posvet Kulturna dediščina v razvojnih programih 2021–2027. Anja Jerin in Adela Pukl sta se udeležili simpozija Etnološko konservatorstvo, ki je 13. 5. 2022 potekalo v Posavskem muzeju Brežice. Anja Jerin in Miha Špiček sta preko spleta 10. 5. 2022 spremljala predstavitev projekta e-Dediščina.

<sup>3</sup> Adela Pukl, liški pust, Kanal ob Soči, 26. 1. 2022; Anja Jerin, Nena Židov, cerkljanska laufarija, Cerkno, 27. 2. 2022; Adela Pukl, Miha Špiček, vrbiške šeme, Vrbiča, 27. 2. 2022; Anja Jerin, Miha Špiček, vleka ploha, Planina pod Golico, 1. 3. 2022; Anja Jerin, Adela Pukl, pokop pusta, Vrbiča, 2. 3. 2022; Anja Jerin, Nena Židov, izdelovanje suhorskih pirhov, Suhorje, 24. 3. 2022; Anja Jerin, Nena Židov, priprava mlinčevke, Rogaška Slatina, 5. 4. 2022; Anja Jerin, cvetna nedelja, Kamnik, 10. 4. 2022; Adela Pukl, Anja Jerin, razstava pletarskih izdelkov nosilke Tončke Jemec, Dol, 15. 4. 2022; Anja Jerin, velikonočna procesija, Kamnik, 16. 4. 2022; Anja Jerin, igre s pirhi, Kokrica pri Kranju, 18. 4. 2022; Barbara Sosič, zeliščarstvo, več lokacij, Goričko, 21.–22. 4. 2022; Nena Židov, SEM, posavsko števnanje, Ljubljana, 18. 6. 2022; Miha Špiček, izdelovanje venčkov sv. Ivana, Štanjel, 19. 6. 2022; Anja Jerin, Adela Pukl, Nena Židov, Kravji bal, Ukanc, 18. 9. 2022; Anja Jerin, praznik drobnice, Kamnik, 15. 10. 2022; Anja Jerin, praznik izolske legende, Izola, 23. 10. 2022; Barbara Sosič, sušenje sadja, Gračež pri Turjaku, 12. 10. 2022; Barbara Sosič, sušenje sadja, Bloke, Loška dolina, 17. 10. 2022; Adela Pukl, tamburaštvo, Adlešiči, 2. 12. 2022; Anja Jerin, štefanovo, Zaniograd, 26. 12. 2022; Nena Židov, štefanovo, Stara Loka, 26. 12. 2022.

<sup>4</sup> Seznam objavljenih člankov je dostopen na spletni strani Koordinatorja: <<http://www.nesovnadedicina.si/sl/objave>> [20. 11. 2023].

modelov; Slamnikarstvo na Domžalskem, Izdelovanje drevakov). Ob razstavi *Liški pust* v SEM je bil prikazan en film, pet filmov pa je bilo prikazanih ob dogodkih po drugih ustanovah (Otepanje v Bohinju, Cerkljanska laufarija, Suhozidna gradnja, Tradicionalna reja in vzreja lipicancev, Izdelovanje drevakov).

## Razno

Med pomembne naloge Koordinatorja sodi svetovanje nosilcem pri celostnem ohranjanju nesnovne kulturne dediščine. V letu 2022 se je na Koordinatorja obrnilo 21 nosilcev nesnovne kulturne dediščine in 66 drugih, ki so iskali informacije v zvezi z njenim varovanjem. Koordinator je do konca leta 2022 prejel 12 prošenj<sup>5</sup> za uporabo znaka Registra nesnovne kulturne dediščine, ki so ga nosilci uporabili na promocijskih materialih ob razstavi, na izdelkih, v zgibankah, publikacijah, na plakatih, v dokumentarnem filmu, na razstavnih panojih, voščilnicah, na vabilih, programskem listu in informativni tabli.

223

Predstavnica RS v Generalni skupščini Regionalnega centra za varovanje nesnovne kulturne dediščine JV Evrope pod okriljem Unesca Tanja Roženberger se je udeležila zasedanja Generalne skupščine, ki je potekalo 20. 12. 2022 preko spleta. Anja Jerin in Adela Pukl sta bili kot predstavnici Koordinatorja vključeni v Odbor za nesovno kulturno dediščino, ki deluje pod okriljem Slovenske nacionalne komisije za Unesco.

V letu 2022 je Koordinator sodeloval pri izpolnjevanju evalvacijske ankete ob izteku projekta Alpfoodway. Na podlagi pregleda osnutka Zakona o ohranjanju in razvoju rokodelstva je Koordinator podal predloge sprememb zakona na Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, na pobudo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano oddal mnenje o Pravilniku o reji in vzreji lipicanskih konj v Kobilarni Lipica, na Ministrstvo za kulturo pa na pobudo Ministrstva za gospodarstvo, razvoj in tehnologijo oddal predloge sprememb Zakona o Kobilarni Lipica.

Kot predstavnici Koordinatorja sta v letu 2022 v okviru poteka projekta Celovita informacijska podpora procesom varstva nepremične kulturne dediščine – eDediščina sodelovali Anja Jerin in Adela Pukl. Tekom leta 2022 je potekalo testiranje v testnem okolju novega sistema ISeD<sup>6</sup>, priprava in usklajevanje obrazcev za oddajo pobud za vpis novih enot in nosilcev, spremembo ali izbris, udeležili sta se tudi izobraževanja o uporabi novega sistema, ki je potekalo 12. 9. 2022 na Ministrstvu za kulturo. V mesecu oktobru 2022 je Koordinator pričel z aktivno uporabo sistema ISeD.

Koordinator je v letu 2022 s pomočjo sredstev, ki jih je dobil v namene digitalizacije, pridobil nova fotografska gradiva<sup>7</sup>, ki jih bo uporabil za promocijo v Register vpisanih

---

<sup>5</sup> Za znak registra so zaposili nosilci naslednjih enot: Klekljanje slovenske čipke, Vezenje po štetih nitih, Godbeništvu, Posavsko štehvanje, Klekljanje idrijske čipke, Priprava poprtnikov, Govori ob Čabranki in zgornji Kolpi, Obhodi kurentov.

<sup>6</sup> Informacijski sistem eDediščina je bil razvit v sklopu projekta Celovita informacijska podpora procesom varstva nepremične kulturne dediščine – eDediščina, ki ga je vodila Ksenija Kovačec Naglič (Direktorat za kulturno dediščino, Ministrstvo za kulturo), in omogoča elektronski prejem pobud in elektronsko oddajo predlogov za vpis v Register.

<sup>7</sup> Novo fotografsko gradivo obsega fotografije naslednjih enot: Priprava prekmurskih gibanic, Proizvodnja bučnega olja, Peka potic, Priprava rženega kruha, Priprava pletenic.

enot. Prav tako je posnel gradivo za pripravo filma o tamburaštvu v Sloveniji, ki bo dodan predstavitvi enote Tamburaštvo na spletu.

224



Snemanje tamburašev KUD Božo Račič Adlešiči (foto: Adela Pukl, 2022)

Koordinator je v sklopu javnega razpisa Ministrstva za kulturo za izbor javnih kulturnih projektov na področju nesnovne kulturne dediščine 2022 na pobudo predlagateljev projektov pripravil potrdila za prijavitelje projektov na temo enot, ob katerih se nosilci ne evidentirajo. Prav tako je na poziv Ministrstva za kulturo podal mnenje o ogroženosti enot nesnovne kulturne dediščine, ki so bile v sklopu projektov prijavljene na javni razpis.